

ΠΡΑΚΤΙΚΑ

Α' ΤΟΠΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΟΥ ΛΑΚΩΝΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ
(Μολάσι 5 - 7 Ιουνίου 1982)

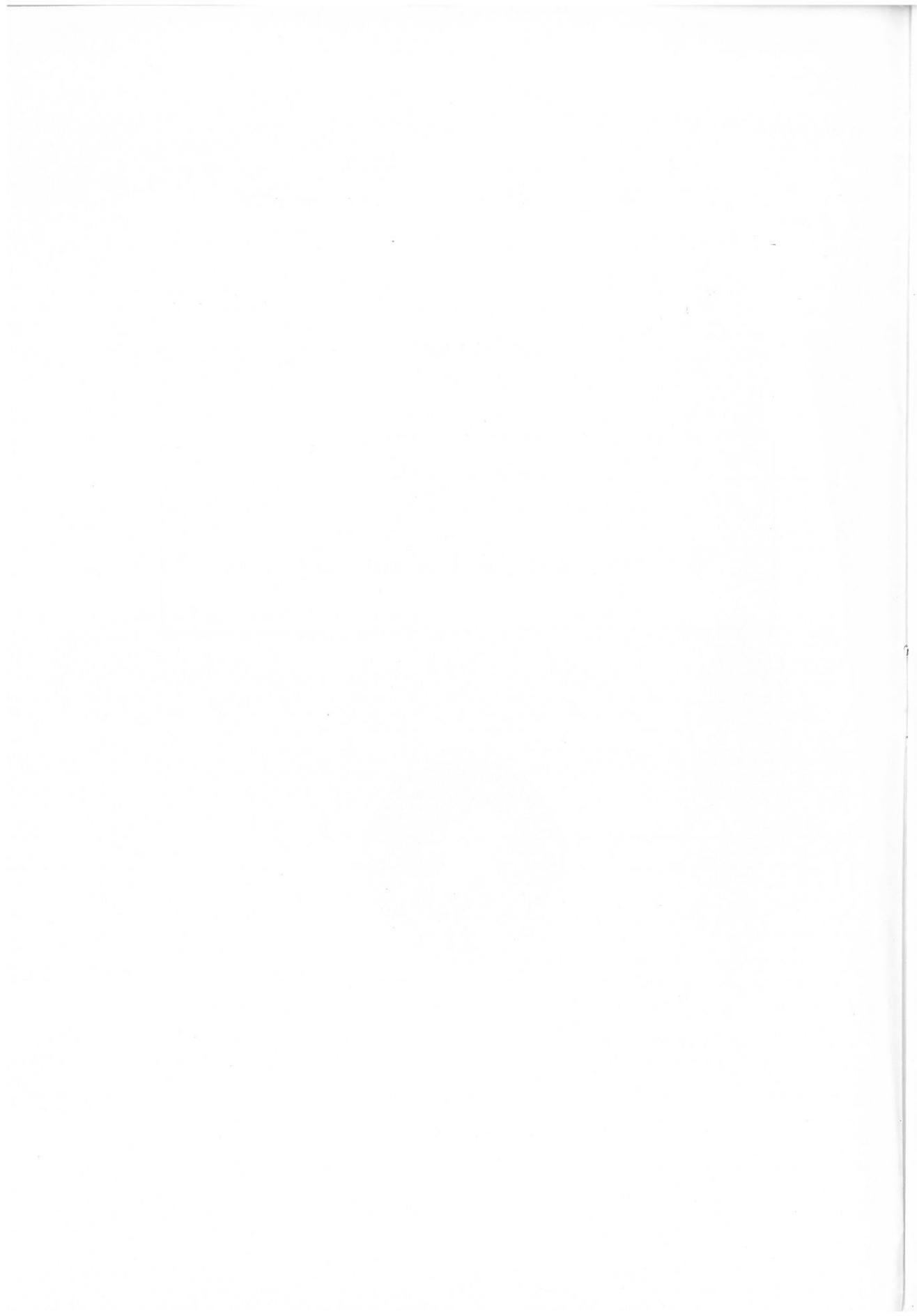
(ΑΝΑΤΥΠΟΝ)

ΛΑΖΑΡΟΥ Κ. ΣΚΑΓΚΟΥ
Τερέως - Διδασκάλου

ΤΟ ΜΕΤΟΧΙ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ ΣΤΟ ΜΥΣΤΡΑ

ΑΘΗΝΑΙ 1983

ΤΟ ΜΕΤΟΧΙ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ ΣΤΟ ΜΥΣΤΡΑ

ΛΑΖΑΡΟΥ Κ. ΣΚΑΓΚΟΥ
Τερέως - Διδασκάλου

ΤΟ ΜΕΤΟΧΙ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΤΑΦΟΥ ΣΤΟ ΜΥΣΤΡΑ

Άνατολικά τοῦ Βυζαντινοῦ Μυστρᾶ βρίσκεται ὁ μεταβυζαντινὸς ιερὸς ναὸς τῶν Ἀγίων Θεοδώρων, ποὺ δεσπόζει μέσα στ' ἄλλα κτίσματα τοῦ νέου Μυστρᾶ μὲ τὸ δξυκόρυφο τριάριφο κωδωνοστάσιό του. Ὁ ναὸς εἶναι μονόκλιτος καὶ ἔχει στεγείος. Σήμερα καλύπτεται μὲ δίρριχτη στέγη καὶ ἐσωτερικὰ μὲ ψευδοροφή. Δὲν εἶναι βέβαιον, ἂν καὶ παλαιότερα ἡ κάλυψη τοῦ ναοῦ ἦταν τῆς ἴδιας μορφῆς. Αὐτὸ προκύπτει ἀπὸ τὶς κόγχες τοῦ ιεροῦ οἱ δποῖες ἀκολουθοῦν τὸ ὑψος τῆς στέγης, χωρὶς νὰ ἔχουν αὐτόνομη κάλυψη. Υπάρχει πιθανότης, παλαιότερα ὁ ναὸς νὰ ἦταν ὑψηλότερος καὶ σὲ μεταγενέστερη ἐποχὴ νὰ ἐμειώθῃ τὸ ὑψος του ἀπὸ τὰ διάφορα στατικὰ προβλήματα ποὺ εἶχαν ἀρχίσει νὰ ἐμφανίζωνται ἰδιαίτερα στὴν ἀνατολική του πλευρά. Στὸ πρόσφατο παρελθόν ἡ ἐκκλησία διέθετε καφασωτὸ γυναικωνίτη τῆς ἐποχῆς τῆς Τουρκοκρατίας μὲ ἔχλινο δάπεδο καὶ μὲ ἔχεχωριστὴν εἰσόδο ΝΔ τοῦ ναοῦ, λείψανα τοῦ δποίου σώζονται μέχρι σήμερα.

Ἡ ἐκκλησία τῶν Ἀγίων Θεοδώρων περιστοιχίζετο ἀπὸ κελλιὰ καὶ ἄλλα κτίσματα, πολλὰ ἀπὸ τὰ δποῖα ὑπάρχοντα μέχρι σήμερα καὶ ἀπὸ κτήματα ποτιστικὰ καὶ μή, καλλιεργήσιμα ποὺ ἀνήρχοντο σὲ 17 στρέμματα. Ὁλόκληρη ἡ κτηματικὴ περιουσία ἀπὸ ἀδηλο ἀρόντος καὶ μέχρι τὸ ἔτος 1927 ἦταν ἴδιοκτησία τοῦ Παναγίου Τάφου.

Ο Πανάγιος Τάφος ἐκπροσωπεῖτο μόνιμα ἀπὸ κληρικοὺς —δὲν γνωρίζουμε ἀπὸ πότε—, ποὺ διέμεναν στὰ ὑπάρχοντα κελλιὰ τοῦ Μετοχίου καὶ ἔξυπηρετοῦσαν σ' ὅλες τὶς ἀνάγκες τοὺς χριστιανοὺς τῆς γύρω περιοχῆς. Οἱ πατέρες τοῦ Μετοχίου εἶχαν ἀναπτύξει φιλανθρωπικὴ δράση καὶ στενοὺς δεσμοὺς μὲ τοὺς πιστοὺς τῆς Ἀγιοταφίτικης περιοχῆς. Αὐτὸ τὸ γνωρίζουμε ἀπὸ τὴν προφορικὴν παράδοση ἀρκετὰ γεγονότα καὶ περιστατικὰ διασώθηκαν ἀπὸ γενιά σὲ γενιά, καὶ ἀπὸ διάφορες ἴδιοχειρες σημειώσεις ποὺ συναντᾶμε πάνω στὰ διάφορα λειτουργικὰ βιβλία τοῦ Μετοχίου.

Μέχρι πρόσφατα, στὰ κτίσματα ποὺ χρησιμεύουν ως ἀποθῆκες τοῦ ναοῦ, βρέθηκαν λείψανα ἐπιταφίου, πού, σύμφωνα μὲ μαρτυρίες ἐπιζώντων, τὴ Μεγάλη Παρασκευὴ οἱ πατέρες τοῦ Μετοχίου ἔπαιρναν μέρος στὴν διαδική λιτάνευση μαζὶ μὲ τοὺς ἄλλους δύο ἐπιταφίους τῶν δύο ἐνοριῶν, Ἀ-

γίου Σπυρίδωνος και Ἀγίου Γεωργίου, τοῦ νέου Μυστρᾶ. Τὸ Μετόχι οὕτε λίγο οὕτε πολὺ ἀποτελοῦσε ἀσύστατη ἐνορία, ἀφοῦ ἐκεῖ ἐκκλησιάζοντο καὶ ἐκτελοῦσαν τὰ λατρευτικά τους καθήκοντα οἱ κάτοικοι τῆς γύρω περιοχῆς. Οἱ σχέσεις ἐπίσης τῶν κληρικῶν τοῦ Μετοχίου μὲ τοὺς ἐφημερίους τῶν δύο ἄλλων ἐνοριῶν τοῦ χωριοῦ ἡταν πολὺ ἀρμονικές. Τὴν πληροφορία τὴν ἀντλοῦμε πάλι ἀπὸ τις σημειώσεις πάνω στὰ διάφορα βιβλία, τόσο τοῦ Μετοχίου ὃσο καὶ τῶν ἐνοριῶν τοῦ νέου Μυστρᾶ.

Χρονολογικὴ τοποθέτηση τῶν «ἱερατευσάντων» καὶ λοιπῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν τοῦ Μετοχίου μὲ τὰ στοιχεῖα ποὺ μέχρι στιγμῆς ἔχομεν μελετήσει δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ κάνουμε. Ἀπὸ χειρόγραφο βιβλίο ποὺ ἐπιγράφεται «Μεριδοχάρτιον τοῦ ἐνοριακοῦ ναοῦ Τριτζέλας Ἀγίου Σπυρίδωνος» μὲ χρονολογία 1866 ἀντλοῦμε τὴν ἑξῆς πληροφορία, ποὺ εἶναι γραμμένη στὸ μέσα μέρος τοῦ ἑξωφύλλου: «Ἀπέθανε ὁ παπᾶς Ἀθανάσιος στὸ Μετόχιον τῶν Ἀγίων Θεοδώρων 1889». Στὴ συνέχεια ἀναφέρεται ὁ παπᾶς Ἀνθιμος, ἱερομόναχος, Χίος, μὲ χρονολογία 1890 καὶ ἀκολουθεῖ δυσανάγνωστη σημείωση, ποὺ ἔχει ἀσφαλῶς σχέση μὲ τὸ Μετόχι.

Γεγονὸς εἶναι ὅτι οἱ κάτοικοι ἀγαποῦσαν ἴδιαίτερα τὸ Μετόχι καὶ πολλὲς φορὲς ἐργάζονταν στὰ Ἀγιαταφίτικα κτήματα. Ὁ σύνδεσμος ἐπίσης τοῦ Παναγίου Τάφου καὶ τοῦ Μετοχίου τῶν Ἀγίων Θεοδώρων θὰ πρέπει νὰ ἦταν στενός. Τοῦτο συμπεραίνεται ἀπὸ τὸ Ἱερὸν ἀντιμήνσιον τοῦ Ἱεροῦ ναοῦ, ποὺ σώζεται καὶ ποὺ εἶναι ἀφιέρωμα τοῦ Μητροπολίτου Βηθλεέμ Ἀνθίμου, πρὸς τὴν ἐκκλησία τῶν Ἀγίων Θεοδώρων τοῦ Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου στὸ Μυστρᾶ.

Κυκλικὰ ἀναγράφονται τὰ ἑξῆς εἰς τὸ ἀντιμήνσιον:

ΘΥΣΙΑΣΤΗΡΙΟΝ ΘΕΙΟΝ ΚΑΙ ΙΕΡΟΝ ΤΟΥ ΤΕΛΕΣΘΑΙ ΕΝ ΑΥΤΩ ΑΓΙΑΝ ΘΕΙΑΝ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΝ ΑΓΙΑΣΘΕΝ ΥΠΟ ΤΗΣ ΘΕΙΑΣ ΧΑΡΙΤΟΣ ΤΟΥ ΠΑΝΑΓΙΟΥ ΚΑΙ ΖΩΑΡΧΙΚΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΟΣ ΕΧΕΙΝ ΕΞΟΥΣΙΑΝ ΤΟΥ ΙΕΡΟΥΡΓΕΙΝ ΕΝ ΠΑΝΤΙ ΤΟΠΩ ΤΗΣ ΔΕΣΠΟΤΕΙΑΣ ΧΡΙΣΤΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΗΜΩΝ. ΚΕΘΙΕΡΩΘΕΝ ΔΕ ΠΑΡΑ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΩΤΑΤΟΥ ΚΑΙ ΑΓΙΩΤΑΤΟΥ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΠΑΛΑΙΣΤΙΝΗΣ ΚΥΡΙΟΥ ΚΥΡΙΟΥ ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ. 1891.

Ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὸ σώζονται, Ἱερὸν Εὐαγγέλιον, ποὺ φέρει χρονολογία 1776, κτῆμα τοῦ Ἱεροῦ ναοῦ, καθὼς καὶ ὄλλα λειτουργικὰ βιβλία, μηναῖα, Ὁχτώηχος κλπ., μὲ χρονολογίες ἐκδόσεώς των 1781, 1789, 1790 καὶ 1791, μὲ διάφορες χειρόγραφες σημειώσεις ποὺ μαρτυροῦν τὴν ὑπαρξη τοῦ Μετοχίου στὸ Μυστρᾶ ἀσφαλῶς πρὸ τοῦ 18ου αἰῶνος. Τὸ Μετόχι διατηρήθηκε κάτω ἀπὸ τὴ διοίκηση τοῦ Παναγίου Τάφου μέχρι τὸ ἔτος 1927.

Στὶς 25 Ιανουαρίου 1927 ὁ Πανάγιος Τάφος ἀντήλλαξε τὴν κτηματική του περιουσία στὸ Μυστρᾶ μὲ οἰκοδόμημα στὴν Ἀθήνα, ἰδιοκτησίᾳ τοῦ Παναγιώτου Κωνσταντοπούλου τοῦ Ἀθανασίου ἀπὸ τὰ Ἀνώγεια τῆς Σπάρτης. Τοῦτο φαίνεται ἀπὸ τὸ ὑπ' ἀριθ. 52.246/25 Ιανουαρίου 1927 Συμβό-

λαιον, τοῦ Συμβολαιογράφου Ἀθηνῶν Ἀριστοφάνους Μητσοπούλου.

Στὴ συνέχεια γιὰ ἀγνώστους μέχρι στιγμῆς λόγους, ὁ Παναγιώτης Κωνσταντόπουλος στὶς 5 Ἀπριλίου τοῦ ίδιου ἔτους ἐπώλησε τὸ κτήματα στὴν ἐνοριακὴν ἐπιτροπὴν «τῶν ἐν Μυστρῷ, ἵερῶν ναῶν τοῦ Ἅγιου Σπυρίδωνος καὶ Ἅγιου Γεωργίου», ἀντὶ τοῦ ποσοῦ τῶν 145.000 δραχμῶν. Ἡ ἀγορὰ ἔγινε σύμφωνα μὲ τὴν ἐγκριτικὴν διαταγὴ τοῦ Μητροπολιτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μονεμβασίας καὶ Λακεδαίμονος, 242/1927. «Ολα αὐτὰ συμπεραίνονται ἀπὸ τὸ ὑπὸ ἀριθ. 3.380/5-4-1927 πωλητήριον τοῦ Συμβολαιογράφου Σπάρτης Ἰωάννου Κατσίχητη καὶ ἀπὸ τὸ ὑπὸ ἀριθ. 133. 924/7-4-1927 πιστοποιητικὸν τοῦ Ὑποθηκοφυλακείου Σπάρτης. Τὰ ἔγγραφα τὰ ὄποια ἀναφέραμε φυλάσσονται στὸ ἀρχεῖο τῆς ἐνορίας Μυστρᾶ.

Σήμερα ὁ ἱερὸς ναὸς καὶ ἡ κτηματικὴ περιουσία τοῦ «πάλαι ποτὲ» Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου ἀνήκουν στὴν ἐνορία Μυστρᾶ. Ἀπὸ τὸ ἔτος τῆς ἀγορᾶς του, 1927, μέχρι σήμερα εἶναι δὲ νεκροταφειακὸς ναὸς τῆς Κοινότητας.

Στὸ κάτω μέρος αὐτοῦ ὑπάρχει ἡ ἀκόλουθη ἀξιοπρόσεκτη ἀφιέρωση: «Ἐγκαυμάσθη ὑπὸ τοῦ Μητροπολίτου Βηθλεέμ Ἀρθίμου ἐν Πανιέρῳ Ναῷ τῆς Ἀναστάσεως. Ἐν Ἱερονσαλήμ ἐν ἔτει 1891, ἀφιερώθη δὲ ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ τῇ ἐν τῷ Μιστρῷ Μετοχίᾳ Π. Τάφου ἐκκλησίᾳ τῶν Ἅγιων Θεοδώρων ἐν ἔτει 1893».

ΛΑΖΑΡΟΣ Κ. ΣΚΑΓΚΟΣ

R É S U M É

Lazarre Scangos, L'annexe du Saint Sépulcre à Mystras

L'auteur donne une description de l'église de Saints Théodores, qui était annexe du Saint Sépulcre et qui fonctionnait jusqu'à 1927, quand l'église est fermée et sa fortune est vendue. Entre autres informations l'auteur cite qu'aujourd'hui se conservent encore quelques livres de l'église et un antimense (un nappe d'autel) que le patriarche de Jérusalem gerasime lui a consacré en 1891.